

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Pwyllgor:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad:	29 Gorffennaf 2021
Teitl:	Datganiad Amrywiaeth
Pwrpas yr Adroddiad:	Argymhelliad i'r Cyngor i fabwysiadu Datganiad Amrywiaeth
Awdur:	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

1. Cefndir

Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) wedi bod yn rhoddi sylw i amrywiaeth mewn llywodraeth leol a chamau penodol cyn etholiadau 2022. Sefydlwyd Gweithgor er mwyn rhoddi sylw i hyn a chasglu tystiolaeth ynghylch tan gynrychiolaeth mewn democratiaeth.

Cyflwynwyd adroddiad ar ganfyddiadau'r Gweithgor i gyfarfod arbennig o Gyngor CLILC ar 5 Mawrth eleni. Mae'r adroddiad yn cydnabod bod nifer o gamau wedi eu cymryd dros y blynyddoedd i geisio annog mwy o bobl o amrywiol gefndiroedd i sefyll mewn Etholiadau. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi bydd rhagor o gamau hefyd ar lefel genedlaethol yn ogystal gan gynnwys ymgyrch genedlaethol i annog grwpiau a dan gynrychiolir i beidleisio a sefyll fel ymgewyr. Bydd rolau penodol hefyd i gyrrff perthnasol, Llywodraeth Cymru a phleidiau gwleidyddol, yn ogystal ag awdurdodau lleol fel â nodir yn yr adroddiad. Mae'r adroddiad ar gael i'w ddarllen yn y ddolen isod:

<https://www.wlga.cymru/council-special-meeting-diversity-in-democracy>

Mae Cynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor 2020-2024 yn cynnwys ymrwymiad i weithio tuag at wneud y Cyngor yn fwy cynrychiadol o'r cymunedau y mae'n eu gwasanaethu – gweler y dyfyniad perthnasol o'r Cynllun yn Atodiad 1.

2. Datganiad Amrywiaeth

Un o'r camau penodol mae CLILC wedi'i gytuno yw i annog pob Cyngor i fabwysiadu datganiad amrywiaeth fel rhan o ymrwymiad awdurdodau lleol i hybu amrywiaeth.

Mae'r Cyngor yn gefnogol i ddatganiad o'r fath, sy'n cydfynd ag amcanion strategol yr awdurdod er mwyn adlewyrchu'r gymdeithas leol. Yn y cyddestun hwn, yr uchelgais a'r nod yw ceisio cynyddu'r niferoedd o ferched, pobl ifanc, pobl anabl a phobl o grwpiau lleiafrifol ethnig sy'n sefyll etholiad i fod yn gynghorwyr.

Bwriedir gofyn i'r Cyngor llawn fabwysiadu'r datganiad drafft canlynol:

Mae'r Cyngor Sir Ynys Môn yn ymrwmo i fod yn Gyngor amrywiol trwy:

- ddarparu ymrwymiad clir a chyhoeddus i wella amrywiaeth mewn democratiaeth;
- ddangos diwylliant agored a chroesawgar i bawb, a hyrwyddo'r safonau ymddygiad uchaf;
- ¹weithio'n unol â'r safonau a nodir yn Siarter Cymru ar gyfer Cymorth a Datblygu i Aelodau;
- ddangos ymrwymiad i dyletswydd gofal dros Gynghorwyr;
- ystyried sut i ddarparu hyblygrwydd ym musnes y cyngor drwy adolygu ein trefniadau ymarferol o ran cynnal cyfarfodydd;
- barhau i annog fod yr holl aelodau yn derbyn y lwfansau a'r cyflogau y mae ganddynt hawl eu derbyn, ac yn benodol unrhyw ad-daliadau am gostau gofal, fel bod yr holl aelodau yn derbyn cydnabyddiaeth deg am eu gwaith ac nad yw rôl yr aelodau yn gyfyngedig i'r rhai all ei fforddio;
- weithio tuag at sicrhau bod cynghorwyr o grwpiau a dan gynrychiolir yn cael eu cynrychioli pryd bynnag fo'n bosibl mewn rolau proffil uchel a dylanwad uchel;

Yn ogystal, gofynnir i bob Cyngor lunio Cynllun Gweithredu Cyngor Amrywiol lleol cyn etholiadau lleol 2022. Mae hyn yn gyson â'r weithred yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor. Y bwriad fydd adrodd yn ôl i'r Pwyllgor hwn ddiwedd Medi ar gynllun gweithredu i gefnogi'r datganiad hwn. Ar hyn o bryd, ni ragwelir costau penodol ychwanegol i gefnogi'r datganiad.

3. Argymhelliad

Yn amodol ar unrhyw sylwadau gan y Pwyllgor, argymell i'r Cyngor y dylid:

- mabwysiadu'r datganiad amrwyiaeth uchod
- dirprwyo hawl i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd gyuno cynllun gweithredu i gefnogi'r datganiad

Huw Jones
Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd
22/7/21

¹ Mae'r Cyngor eisioes wedi derbyn statws y siarter gan GLILC yn 2019.

Dyfyniad o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor 2020-24

Amcan 6: Byddwn yn cynyddu mynediad at **gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau

Blaenoriaeth 6.1: Mae cyrff gwneud penderfyniadau yn dod yn fwy cynrychiadol o'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae merched yn parhau i gael eu tangynrychioli ymysg ymgeiswyr etholiadol lleol yng Nghymru ac mewn apwyntiadau lleol (*A Yw Cymru'n Decach?* 2018). Bu arolwg o ymgeiswyr etholiadol llywodraeth leol yng Nghymru ar gyfer etholiadau Mai 2017 ddarganfod bod 34% yn ferched. Yn dilyn yr etholiad, roedd 26% o **gynghorwyr** yn ferched, gydag amrywiadau sylweddol ar draws y 22 awdurdod lleol (*A Yw Cymru'n Decach?* 2018). Roedd y ganran ar draws y chwe awdurdod lleol yng ngogledd Cymru yn 22.9%, gydag Ynys Môn ar 10%, â'r canran isaf un (*Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru*: adroddiad data a thystiolaeth).

Dim ond rhan o fater ehangach sy'n ymwneud ag amrywiaeth yw tangynrychiolaeth merched mewn llywodraeth leol. Mae pobl ifanc yn benodol wedi eu tangynrychioli ar y Cyngor hwn.

Yn ôl adroddiad gan Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau Llywodraeth Cymru, 'Amrywiaeth mewn Llywodraeth Leol (Ebrill 2019), mae argaeledd gwybodaeth am rôl y cynghorwyr yn amlwg yn faes sydd angen ei wella. Mae'r adroddiad yn gwneud 22 o argymhellion i Lywodraeth Cymru, yn cynnwys argymhelliad bod "*Llywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn dechrau gweithio ar ymgyrch gadarnhaol er mwyn gwella amrywiaeth ymysg ymgeiswyr sy'n sefyll yn yr etholiadau llywodraeth leol erbyn haf 2019.*"

Mae pedwar o bwyllgorau'r Cyngor hefyd yn cynnwys **aelodau cyfetholedig**. Mae'r cynrychiolwyr hyn yn cael eu recriwtio am gyfnodau penodol er mwyn cynrychioli maes penodol o ddiddordeb neu fater penodol i'w ystyried. Nid aelodau etholedig mohonynt ond byddant yn cael eu penodi oherwydd eu lefel o wybodaeth o phrofiad. Ar hyn o bryd, mae'r proffil rhyw yn gytbwys, gyda 45% (5) o'r un ar ddeg o aelodau cyfetholedig yn ferched.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Cymryd yr holl gamau angenrheidiol yn lleol er mwyn cefnogi'r ymgyrch genedlaethol i ehangu cyfranogiad yn etholiadau lleol 2022.	Mai 2022
Gwneud defnydd o weithredu cadarnhaol fel rhan o'r broses o recriwtio aelodau cyfetholedig.	Fel y bydd swyddi gwag yn codi.

Pa nodweddion gwarchoddedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl nodweddion ond Oed (pobl ifanc) a Rhyw (merched) yn benodol.

Dyfyniad o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor 2020-24

Sut dylai llwyddiant edrych?

Cynnydd mewn amrywiaeth ymysg unigolion sy'n sefyll yn etholiadau llywodraeth leol 2022 ac unigolion sy'n ymgeisio i fod yn aelodau cyfetholedig fel rhan o brosesau recriwtio yn y dyfodol.

Gwasanaeth Arweiniol: Busnes y Cyngor